

El Cercle d'Economia, juntament amb el CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs), us ofereixen cada mes una breu anàlisi de la situació geopolítica global

Les claus geopolítiques del mes

Octubre 2024

Tot segueix obert als Estats Units i el Pròxim Orient

Pol Morillas, Director del CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

Trump i Harris arribaran a les presidencials del 5 de novembre en empat tècnic. Les sorpreses de la campanya (dos intents d'assassinat de Trump i la substitució, avançada la carrera, de Biden per Harris) s'han diluït a les enquestes. Llevat que un altre imprevist canviï la situació, les enquestes assenyalen un lleuger avantatge per a Harris en vot popular (49 a 47 punts a favor de la candidata demòcrata). Al col·legi electoral, la situació és més complicada. Harris va per darrere de Trump en 4 dels 7 estats frontissa, els delegats dels quals seran decisius per a l'elecció del pròxim president. Trump lidera a Wisconsin (10 representants al Col·legi Electoral), Geòrgia (16), Carolina del Nord (16) i Arizona (11), Harris a Nevada (6) i Pensilvània (19), i tots dos empaten a Michigan (15), tot i que tots els sondejos se situen en el marge d'error i canvien dia a dia. Tots aquests estats representen només el 18% de la població nord-americana, encara que puguin decidir l'elecció.

La campanya s'està articulant al voltant de dos temes clau: l'economia i la immigració. Ambdós temes preocupen molt més els republicans que els demòcrates. El 52% dels republicans cita la immigració com el principal problema del país. La diferència entre votants republicans i demòcrates

preocupats per la inflació és de 37 punts. Per als demòcrates, en canvi, el principal problema és el govern de la nació i el lideratge dels Estats Units (28%). Aquestes xifres indiquen que, per a Trump, és imprescindible traslladar que els preus continuen pujant i que l'economia va malament (per molt que les xifres macroeconòmiques indiquin el contrari). També insisteix que la immigració està fora de control. Harris, en canvi, destaca el risc per a la democràcia que suposaria la tornada de Trump a la Casa Blanca i el seu coqueteig amb l'autoritarisme a Amèrica i el món.

Els assumptes de política internacional no són al centre dels debats, però les repercussions de la guerra al Pròxim Orient poden ser un element determinant el 5 de novembre. Harris es juga el vot en estats on la població afroamericana i musulmana és especialment rellevant, com a Michigan. Aquesta població s'ha anat distanciant dels demòcrates com a conseqüència de la guerra de Gaza i l'escalada regional d'Israel. Trump segueix confiant en la seva capacitat de convèncer el ciutadà blanc, de classe mitjana treballadora i amb baix nivell educatiu dels estats del Cinturó de l'Òxid (Pensilvània, Michigan o Wisconsin), on la pujada dels preus i l'estat de l'economia, així com la immigració, són temes centrals. No són descartables els escenaris que no coneguem el guanyador de les eleccions fins dies després de l'elecció, o que la presa de possessió del nou president/a es produeixi passada la data prevista del 20 de gener. Trump pot no reconèixer la seva derrota si és ajustada, poden produir-se de nou disturbis com els del 6 de gener de 2021 o, encara més probable, un o altre candidat poden portar el recompte de vots en estats clau al Tribunal Suprem.

Repercussions internacionals de les presidencials americanes.

L'elecció no es juga en clau internacional, però les receptes d'un i altre candidat no poden ser més distants. Trump promet acabar amb les guerres d'Ucraïna i del Pròxim Orient en 24 hores. Els termes serien sens dubte favorables a Rússia, en un cas, i a Israel, en l'altre. Amb Trump, la imprevisibilitat i la transaccionalitat amb "homes i nacions fortes" seran la norma de la nova política exterior americana. A Europa, els líders de l'Europa de les nacions veuran reivindicada la seva ideologia i no és descartable la visita de líders com Viktor Orbán a Mar-a-Lago, tant si Trump guanya les eleccions com si no reconeix la seva derrota. És molt probable que entre les primeres mesures de l'administració Trump hi hagi la retirada dels Estats Units de l'Acord de París (una altra vegada) i la congelació de les aportacions a organitzacions del sistema de Nacions Unides.

Harris s'aferra a la política exterior convencional del partit demòcrata i de l'administració Biden, però hi haurà diferències significatives en cas que sigui la nova llogatera de la Casa Blanca. La mentalitat de guerra freda del seu antecessor estarà menys present en la formulació de la política exterior americana. El món ja no es dividirà entre democràcies i règims autoritaris (si és que aquesta divisió tenia algun sentit per als interessos de la política exterior americana). La defensa de l'interès nacional primarà en les aliances de l'administració Harris. Es promouran acords entre *like-minded* i per a objectius estratègics compartits, com és el cas de l'Aukus i el Quad a l'Indo-pacífic per contrarestar l'auge de la Xina. L'agenda multilateral o d'integració regional no seran les més prioritàries de l'administració Harris, i en canvi es notará una aposta decidida pels drets de dones i minories.

Guerra regional al Pròxim Orient? Ningú influeix sobre Netanyahu. És significatiu que, malgrat que Estats Units ostenti totes les palanques de pressió diplomàtica, militar i econòmica, l'administració de Biden no pugui fer res per alterar la conducta de Netanyahu. En part, la raó és la falta d'estratègia regional dels EUA després del fracàs de l'aposta pel reconeixement d'Israel per part dels països àrabs i la tornada del conflicte palestino-israelià al centre de les dinàmiques regionals, per al qual EUA no té recepta després del fracàs de la iniciativa de Biden per a un alto al foc a Gaza. Ara, l'expansió d'un conflicte regional al Pròxim Orient pot impactar directament en els preus de l'energia al món i fer repuntar la inflació als Estats Units, més encara si Israel es fa el sord davant les demandes de l'administració nord-americana de no bombardejar infraestructures nuclears i petrolíferes iranianes. La principal damnificada seria Kamala Harris, i cal recordar que la possibilitat de bombardejos israelians sobre la indústria del petroli iranià ja va fer repuntar significativament els preus del petroli a principis de mes. Un atac israelià a les refineries i pous de petroli al golf pèrsic probablement faria que l'Iran atacés les infraestructures petrolíferes d'Aràbia Saudí o Emirats Àrabs, amb el conseqüent repunt en els preus del petroli a tot el món.

Netanyahu segueix surfejant l'onada de popularitat que li han atorgat l'ofensiva a Gaza i els atacs a Hezbollah al Líban. El 41% dels israelians creuen ara que és el líder més adequat per encapçalar el govern d'Israel, quan abans de la guerra els seus índexs de popularitat estaven en mínims històrics. Més que escoltar les instruccions de Washington, Netanyahu sembla decidit a aprofitar el temps fins

el 5 de novembre per aprofundir en una estratègia regional basada a decapitar les forces de l'eix de la resistència. Israel opera també al front del Iemen amb atacs als rebels huthis i a les rutes de transport d'armament a Síria i Iraq. Una guerra a gran escala amb Israel i l'Iran de protagonistes no és descartable.

La comunitat internacional, bloquejada. Els països àrabs es mobilitzen al voltant d'una proposta de reconeixement d'Israel a canvi de l'establiment de l'estat palestí, però la situació sobre el terreny i l'ambivalència del món àrab respecte a Hamàs i Hezbollah fan difícil l'avenç. El sud global continua referint-se a la guerra al Pròxim Orient com l'evidència més clara del doble raser occidental, però tampoc s'erigeix com a actor decisiu de nous esforços diplomàtics de mediació o negociació. La UE segueix dividida internament, i les iniciatives de certs països davant la guerra de Gaza, com el reconeixement de l'estat de Palestina o la posició crítica amb Israel de l'Alt Representant, Josep Borrell, no han trobat el mateix ressò des de la invasió israeliana al Líban ni davant l'amenaça d'una guerra regional amb l'Iran. Els Estats Units és incapaç que la resolució que va promoure en el Consell de Seguretat de Nacions Unides s'apliqui, malgrat comptar en el seu moment amb el suport dels 15 membres.

Israel ha declarat el secretari general de Nacions Unides *persona non grata* (primera vegada que això succeeix) i fins i tot bombardeja les instal·lacions de la missió de pau al Líban (UNIFIL). Així, el temps corre a favor de Netanyahu, donada l'absència de frens significatius a la seva ofensiva regional. Sembla apostar-ho tot a la victòria de Trump, quan el nou president estigui en disposició de dictar els termes d'unes negociacions al Pròxim Orient que parteixin dels fets consumats i la passivitat de la comunitat internacional.

Geòrgia, petit però decisiu país entre Europa i Rússia. El pròxim 26 d'octubre se celebren eleccions a Geòrgia, un país de 3,7 milions d'habitants la població de la qual és en un 80% favorable a l'adhesió a la Unió Europea, i al qual els 27 estats membres van reconèixer el seu estatus de país candidat alhora que Ucraïna, el desembre del 2023. Per mida, palanques diplomàtiques i europeisme de la seva població, semblaria que la UE té la batalla de la influència guanyada en aquesta exrepública soviètica. No obstant això, en els últims anys, la deriva prorrussa del govern del partit "Somni Georgià", els seus creixents tics autoritaris (amb limitacions a l'acció de diverses organitzacions de la societat civil i l'aprovació de polèmiques lleis financeres que beneficien els oligarques i contra

la "ideologia" LGTBIQ+) han fet vascular el país cap a l'òrbita d'influència del Kremlin.

Això ha posat en pausa les negociacions d'adhesió a la UE, cosa que ha significat un seriós revés per a les ambicions europeistes de la població georgiana, i ha reforçat la narrativa propera a Orbán de “Somni Georgià”, que no renuncia a l'adhesió a la UE malgrat que el líder del partit, Bidzina Ivanishvili, desprèn una narrativa pròxima a Moscou. La campanya ha estat plagada de referències al "partit global de la guerra", que segons el govern representa l'oposició pel seu suport a Ucraïna. El pròxim 26 d'octubre, les eleccions dibuixaran un panorama segons el qual el retorn de Geòrgia a l'òrbita europea estaria assegurat si l'oposició aconsegueix formar govern, argumenta aquesta. O que acostarà un altre país candidat a la UE, a més de Sèrbia, a l'òrbita de Rússia, si “Somni Georgià” es manté en el poder. Pel camí pot quedar també l'avanç de l'estat de dret a Geòrgia.

Pol Morillas
Octubre de 2024

Amb la col·laboració de:

CIDOB
BARCELONA
CENTRE FOR
INTERNATIONAL
AFFAIRS